

הלכות שבת סימן ת תא

ת מי שישב לו בדרך לנח ולא ידע אם הוא בתחום אם לאו, ובו סעיף אחד :

א *מי שהיה בא בדרך לקנס לעיר וישב בדרך לנח וחסקה לו (א) ולא ידע שהוא בתחום העיר ואחר-כך מצא עצמו בתחומה, (ב) קנה שבתה בעיר, ונכנס לתוכה בשבת ומהלך את פלה וחוצה לה אלפים אמה רוח, באכל אם לא היה דעתו לקנס (ג) למדינה זו, (ד) קנה שבתה במקומו ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח, ואם פלים אלפים אמה במקום שבייתו (ה) בתחומה העיר, אינו מהלך בעיר (ב) יותר מתחמה: הגה והוא הדין (ו) אם היה בדעתו לקנס לעיר (ג) ואמר 'שבייתתי במקומי', נמי דינא הכי (המגיד פרק כו):

א משנה עובדי מ"ה יקריב יתכן פן נתי' לאלא, וקרא שם מ"ו בן שם הנקרא ומקומים וקלא, דתלמי דבבוי הפקל בעיב ג ש מ"ו יקריב יתכן הנקרא

תא מי שישן בדרך וחסקה לו קונה אלפים אמה לכל רוח, ובו סעיף אחד :

א *מי שישן בדרך וחסקה לו, קנה שבתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח. ונדוקא באדם, משום (א) דהואיל ואם היה געור היה קונה, לישן נמי קונה; באכל (ב) חפצי הפקר אינם קונים שבתה, והם (ג) *כרגלי הזוכה בהם תחלה, שכול להוליקן (ג) למקום שילך הוא, באכל חפצי האיניויהודי *קונין שבתה (ד) במקומן אף-על-פי שבעליהם לאו בני שבתה נינהו, ו

א משנה עובדי מ"ה יקריב יתכן פן נתי' לאלא, וקרא שם מ"ו בן שם הנקרא ומקומים וקלא, דתלמי דבבוי הפקל בעיב ג ש מ"ו יקריב יתכן הנקרא

באר היטב

(ב) יתיר. ואם פלטה מדהו בסוף העיר, כל העיר נחשבת כד"א, כמ"ש ר"ש סימן תח: (ג) ואמר. בין השמשות, מ"א:

באור הלכה

אלא על מידת אדם טמחה, ונב"ל בפעיר ז, אלא רוצה לומר, שידוען שהיו מתקנין לילך עד כאן, ומסתמא בפעם ראשונה היה על-ידי אדם שידוע אפי המדידה:

* כרגלי הזוכה בהם תחלה. ואם נכו בו שנים, אחד ערב למנחה ואחד ערב למערב, הרי הוא כרגלי שניהם ואסור לזון אותו במקומו [תוספת-שבת ומאמר-מרכיזי ושאר אחרונים, דלא כט"ז:]:
* קונין שבתה במקומן. עין במשנה ברורה. ואף דשביית העכו"ם עצמו היה במקום אחר רחוק, משמע דלא אזלין בתרה לאסור לזון הפלים, כיון דכאמת אין לעכו"ם שבתה ורק במת הנחת הפלים אזלין, פן משמע לכאורה מלשון הרמב"ם והמחבר וכן פתח התוספת-הנחת בדעתם, אלא שכתב דמהנחת אשר"י בשם אור ורוע משמע דהרי הם כרגלי עכו"ם לגמרי, ואם-כן אם העכו"ם במקום רחוק אסור לזון הפלים במקומן, וכמו בפרתו: ישאל אם הם מסקדין במקום אחר? (בסימן שצו סעיף יו), והעמיקו הפרי"מקדים; אכן באמת אין שום משמעות בהנחת אשר"י, דמה שכתב שם אינו יכול להוציא מאלפים שלו קאי על הפלים; וביתר, המעין באור ורוע וראה שלא פתח כלל האי לשנא דהרי הן כרגלי עכו"ם, לא נדוקא, ואראה דמלתא נקט, שהבעלים מסתמא במקום הפלים. ומכל מקום בעקר הדין אין לדחות ספקו דתוספת-שבת, דאף דבפוסקים כתבו דקונין שבתה במקומן, אפשר משום דארי

בדעתו לכנס, מכל מקום לא מהני להיות כאחד מבני העיר שלא בדרך אלא בדרך אלא בפרוש מפיו שקונה שבתה במקומו אלא במקושה, אבל אם אמר פן בפרוש בפיו בין-השמשות 'שבייתתי במקומי', אף דבתחלה כשהיה בא בדרך היה בדעתו לקנס לעיר, ואמירתו עמה היה גם-כן רק מפני שלא היה יודע שהעיר סמוכה לו, מכל מקום כבר (ג) עקר בזה שבייתתו מאנשי העיר ואין לו אלא אלפים במקום שבייתתו:

א (א) דהואיל ואם היה געור וכו'. רוצה לומר, דאף שבין-השמשות, שהוא זמן קניית שבתה, היה לישן ולא היה מתכונן לקנות שם שבתה, אפלו הכי קנה לו שם שבתה להיות לו משם אלפים אמה לכל רוח, ותשעם, דהואיל ואם היה געור וכו': (ב) חפצי הפקר וכו'. דחפצי ישאל שיש להם בעלים הם כרגלי הבעלים, אבל חפצי הפקר שאין להם בעלים, ומעצמן לא קנו שבתה במקומן משום דלאו בני-דעת הן לעולם, ולא דמו לאדם לישן: (ג) למקום שילך הוא. ואף שהוא חזין לאלפים למקום הנחת פלים מתחלה: (ד) במקומן. הינו

שער הצינן

(ב) בית-יוסף, וכן מוכח מרש"י בסוגין דבור הפתחיל 'בילא מתכונן', וכן פתח הרי"ף, וכן דעת הרמב"ד והרשב"א והריטב"א ונגודלה מוז דעת רבנו יונתן, שהפריז בזה דאפלו אמר בפרוש 'שבייתתי במקומי', נמי נחשב עם דעת אנשי העיר, וכל-שכן בזה שלא הוציא בפיו, ואפלו הרמב"ם שהעתיק הדין בלשן וכתבתי השאלות במשנה, גם-כן אינו מוכח דסבר להפך, וכמו שהיה עליו הרמב"ד דהוא הדין לישן וכמו שכתבו האחרונים [עין במאמר-מרכיזי], וכן משמע מבריתא במעשה דבני טרופח שחשקה לו זמן, ומסתמא נתכונן לקנות שבתה במקומו, ודלא כפר"שה וכו', ולפלא על הפ"ח שהוציא פן מדברי רש"י וכו' מביאר להפך, וכנ"ל: (ג) פן משמע ברמב"ם פרק כו מהלכות שבת תלכה י בסופו: (א) פן מוכח בבית-יוסף וכתב המגיד וכן מביאר ברשב"א [בעבודת-הקדש ובחידושי] וברשב"א בשם הרמב"ד [ולפני האלהי רבה לא היה חידושי הרשב"א האלה הנדפסים וכן לא ראה אז דברי הרשב"א בשמו, ולכן רצה להשיא את דברי הרמב"ד לכונה אחרת, וגם מה שהביא מההגות גם-כן אין שום רצונה הפך זה, דהוא לא בא שם אלא להוסיף על הרמב"ם, ולא נדוקא בלשן שלא פתח כלל לשבת במקומו אלא אפלו געור וישב במקומו והיה בדעתו לקנות שבתה פאן משום דסבר דהעיר רחוקה מפנהו אפלו הכי הרי הוא כבני העיר וכו', אבל בהוציא מפיו, לא פתח כלל דלא מהני לעקר עצמו משבייתת בני העיר, וכל-כן בנדאי פשטי דנקטינן לדינא כהני ארבעה רבנותא, הרמב"ד והרשב"א והריטב"א והרב המגיד, וכמו שכתב הרמ"א, ודלא קרבינו יונתן שהקל אף באמר בפיו:

הלכות שבת סימן ת תא

ביאורים ומוספים

סימן ת

מי שישב לו בדרך לנהל ולא ידע אם הוא
בתחום אם לאו

[משנ"ב ס"ק ב]

הרי הוא פקדון מפני העיר להלך את פלה ולהיות לו אלפים לקל רוח⁽¹⁾.

(1) ולענין תחומין דאורייתא של י"ב מיל, הסתפק המנחת חינוך (מצוה כד אות ב) אם כיון שהיתה דעתו ליכנס לעיר הרי הוא קונה שביתה עם אנשי העיר, ואינו לוקה אלא כשהרחיק י"ב מיל מהעיר, או שמא דוקא לתחומין דרבנן מועיל מה שהיה בדעתו ליכנס לעיר, אבל לגבי תחומין של תורה קונה שביתה במקום עמירתו, ולוקה אם הלך י"ב מיל ממקום זה.

[משנ"ב ס"ק ג]

רוצה לומר עיר⁽²⁾.

(2) ואם היתה דעתו להגיע לבית ברוד ונח בסמוך אליו וחשכה לו, הסתפק החו"א (א"ח סי' קי ס"ק ו ד"ה נא, א) האם כדי שיהא מותר לו לבא אל הבית, צריך שינח במקום שממנו יכול להגיע אל הבית קודם שתחשך (כמבואר בשו"ע לקמן סי' תט ס"יא) לגבי מי שהיה בא בדרך וירא שמא תחשך ואמר שביתתי תחת אילן פלוני, שאם יכול להגיע בריצה אל האילן קודם שתחשך הרי קנה שביתה תחתיו ואם לאו לא קנה, או שכיון שדעתו לשבות באותו הבית ונחשב עבדו מקום אכילה ולינה, קונה הוא שביתה בכל אופן.

[משנ"ב ס"ק ד]

שקיהו ישן בכין השמשות ובשבת לשנער מצא עצמו שהא ביהוה בתחום העיר, אף על פי כן לא נחשב פקדון העיר⁽³⁾.

(3) כן דייק מלשון הרמב"ם. מאידך, מלשון הריטב"א (עירובין מז, ב ד"ה תני) משמע, שהישן בתחום העיר קנה שביתה בעיר אף שלא חשב על כך, וביאר הריטב"א, שכל דבר שהוא בר שביתה הוא בתוך תחום העיר, מושכתו העיר לשביתה, שכן הסתם דעתו ליכנס לעיר. ומשמע מדבריו, שאין צריך כוונה מפורשת לכך, וכן דייק בספר בני ציון (סי' א) מדברי האור זרוע (ח"א סי' קנ) וראה לשון השו"ע הרב סי' תא ס"א.

ולענין הנמצא בעיר ואינו רוצה לקנות בה שביתה, כתב הרעק"א (עירובין לח, א ד"ה ולזה נ"ל) שלא קנה בה שביתה. ומטעם זה כתב, שמי שהניח עירוב ויש לו ספק אם העירוב חל, אינו יכול להקל ללכת את תחום עירו מדין ספק דרבנן שמא עירובו לא חל, שכיון שמשפך מותר לו ללכת בתחום עירובו, כבר דעתו לעקר משביתת עירו בתורת רדאי, ולכן בתורת רדאי הפסיד את תחום ביתו.

[משנ"ב ס"ק ו]

אמר בן פרוש בפיו בין השמשות שביתתי במקומי⁽⁴⁾.

(4) ובטעם הדבר כתב הפמ"א (א"א סי' ב), שכשאמר שביתתי במקומי חזר בו ממה שהיה בכונתו לשבות בעיר. והוסיף, שמדבר הבי' משמע, שעיקר הטעם הוא משום שמה שקונה שביתה כאנשי העיר כשלא אמר בפיו כלום אף שהיה בדעתו לשבות במקומו, הוא כיון שמחשבתו לשבות במקומו היתה מחמת טעות שהיה סבור שרחוק הוא מתחום העיר, וקבלה בלב בטעות אינה קבלה, מה שאין כן כשאמר בפיו 'שביתתי במקומי', אף אם אמר כן בטעות משום שחשב שהוא חוץ לתחום העיר, מ"מ אמירה בפה אינה מתבטלת מחמת הטעות.

סימן תא

מי שישן בדרך וחשכה לו קונה אלפים אמה
לקל רוח

[שו"ע ס"א]

אף על פי שבפליהם לאו בני שביתה נהגו⁽¹⁾.

(1) ואף שהנכרי אינו קונה שביתה, מ"מ פסק השר"ע לעיל (סי' שו ס"ט) שאסור לצוותו ללכת חוץ לתחום.

[משנ"ב ס"ק א]

היה ישן ולא היה מתפנן לקנות שם שביתה⁽²⁾.

(2) אבל אדם הישן בעירו בבין השמשות, אף שלא התכוין לקנות שביתה, כתב הגאון יעקב (עירובין מה, א ד"ה מתני' מי שישן שלגביו אין צורך בסברא שהואיל וניער קנה ישן נמי קנה, כיון שלא יצא מחצות ביתו. והוסיף, שמסתבר שהוא הדין במי ששבת בעיר שאינה עירו אלא שהיה דעתו קודם שישן לשבות שם. וראה מה שכתבנו לעיל סי' ת ס"ק ד בענין הישן בתחום העיר).

[ביה"ל ד"ה כוהל]

דלא קט"ז⁽³⁾.

(3) ביאור מחלוקתם, שדעת הט"ז (סי' א) שהדין שחפצי הפקר אינם קונים שביתה הוא רק לקולא, שהזוכה יוכל לטלטל את החפץ למקום שערב, אבל כשני אנשים זכו בחפץ ואחד מהם עירב למערב וחבירו למזרח, אם נאמר שחפצי הפקר אינם קונים שביתה לא יוכלו להזיז את החפץ כי אם למקום ששניהם רשאים להלך בו, ונמצא אם כן שיש בזה חומרא, מה שאין כן אם חפצי הפקר קונים שביתה, יהיה מותר להזיזו ממקומו אלפינים לכל רוח, ולכן יש להקל ולומר באופן זה שחפצי הפקר קונים שביתה.

דעת התוספת שבת (סי' ב), שבאופן זה נחשב הדבר כשתי קולות הסותרות זו את זו, שאי אפשר לומר שבאדם אחד אין החפץ קונה שביתה ובשני אנשים קונה.

[ביה"ל ד"ה קוין]

אם הם מקפזין במקום אחר⁽⁴⁾.

(4) מבואר מדבריו, שאם החפץ נמצא חוץ לתחום של בעליו אסור לטלטלו חוץ לד' אמות. וכתב שכן משמע בשו"ע לעיל (סי' שצז ס"ז). וכן כתב הרשב"א (עבודת הקודש דיני תחומין אות כא). מאידך, דייק הרעק"א (עירובין מז, ב) מדברי תוס' שם (ד"ה והכלים) שסוברים שאם הבעלים נמצא מחוץ לתחום של החפץ, אין החפץ נגרר אחר שביתת הבעלים, אלא קונה שביתה במקומו ויש לו אלפינים ממקום שביתתו. וכתב הבית מאיר (כאן) שכן משמע גם בחידושי הריטב"א. והוסיף, שמדברי הפוסקים אין נראה כן, אלא לעולם החפץ נגרר אחר שביתת בעליו.

ולפי זה כתב הגרי"ד לנדו (זכר דבר סי' יט), שהמניח את ביתו והלך לעיר אחרת, אסור ביום טוב לשכנו להוציא את החפצים שהניח הלה בביתו לרשות הרבים, וכן בשבת אסור לשכן להוציאם דרך מלבוש משום אסור תחומין וכנ"ל. והיינו באופן שלא השאיל הלה לשכנו את החפצים לשימוש, אבל אם השאיל לו, הרי הם נגררים אחר שביתת השואל. ומ"מ להוציאם מרשות הדיחיד אחת לרשות אחרת הפתוחה לה מותר, כל שאין ביניהן כרמלית או רשות הרבים. וראה מה שכתבנו במשני' לעיל סי' שצז ס"ק מ.

הַלְכוּת שֶׁפֶת סִימָן תֵּא תב

ביאורים ומוספים

שבעיר המוקפת חומה כל מה שתוך החומה נחשב חלק מזהיר, ואין חילוק כמה הוא המרחק בין הבתים, וכמו כן מחיצות העירוב יחשבו כחומה שמצרפת את הבתים שבתוכה להיות לעיר אחת. [נפקא מינה לענין קביעת יום הפורים בעיר המוקפת בצורת הפתח יחד עם עיר שדינה לקרוא בט"ו, שכיון שצורת הפתח מחשיבה אותן בעיר אחת, יש לקרוא גם בעיר האחרת בט"ו].

אכן החזו"א כתב (או"ח סי' קי ס"ק כ), שקרוב הדבר לומר שדוקא חומה המגינה על העיר עושה את תוכה לעיר, אבל סתם מחיצה אינה מועילה. ולפיכך, צורת הפתח שאינה חומה אין בכוונה לצרף את הבתים להיות לעיר אחת. [ואף שכתב המוש"ב שעל ידי צורת הפתח נחשב מוקף לדירה, היינו שיש לה דין מחיצה לענין שהיא כד' אמות לשוברת בתוך היקפה או למי שיצא חוץ לתחום ונתנהו בה, אבל אין לה דין חומה לתת לבתיה שם עיר].

[משנ"ב ס"ק י]

דְּבִשְׁעָר פְּלִים בְּלָאוּ הָכִי אָסוּר לְטַלְטֵל בְּשֶׁבֶת חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת כִּינּוּן שְׁאֵין עֲרוּבָה.

9 ומ"מ כתב המג"א (סי' שכה ס"ק יט), שיש חילוק בין כלים הנמצאים בעיר שאין בה עירוב אבל הם בתוך התחום, לבין כלים שבאו מחוץ לתחום, שהכלים הנמצאים בעיר שהיא בתוך תחומם, אף שאין עירוב מ"מ מותר לטלטל חוץ לד' אמותיהם באופן שאין איסור טלטול, דהיינו שאם אחד העברים ג' אמות, מותר לאחר מכן לאדם אחר להעבירם עוד ג' אמות, אבל כלים שיצאו חוץ לתחום שלהם וטלטלם הראשון ג' אמות, אין לטלטלם אלא עוד אמה אחת.

סִימָן תב

דין חריץ-מים בין שני תחומין

[ש"ע ס"א]

וְצִרְף לְעֵשׂוֹת מַחִיצָה בְּסוּף הַתְּחוּמִין¹.

1 כזה

[משנ"ב ס"ק א]

דְּנִקְרוֹת הַמּוֹשְׁכִין אֵינָם קוֹנִים שְׁבִיתָה כְּלָלָה.

2 ובטעם הדבר שאינן קונים כתב לעיל (סי' שצו ס"ק לו), שהמים נעים ונדים ואינם עומדים במקום אחד. ואף מעיין הנובע במקומו ואינו מתפשט, כתב בשע"צ שם (ס"ק כח) שהמים שבו נחשבים כנעים ונדים, ולפיכך אינם קונים שבייתה. והפרישה (כאן אות א) כתב טעם אחר, שכיון שבכל פעם נובעים מן המעיין מים אחרים, אין דעת בני העיר עליהם, ודינם כחפצי הפקר שאינם קונים שבייתה.

המשך במילואים עמוד 40

[ש"ע ס"א]

וּסְתָם עִירוֹת מְקוּפּוֹת לְדִירָה, שְׂבוּנִים בְּתֵימָה וְאַחֲרֵיהֶן מְקִיפִים אוֹתָם⁶.

5 ואף שלענין קריאת המגילה בעיר מוקפת חומה, כתב הרמ"א לקמן (סי' תרפח ס"א) שסתם עיירות הוקפו ואחר כך התיישבו, כתב במשנ"ב שם (ס"ק ד) שאין כוונת הרמ"א שברוב עיירות בונים את החומה ממש קודם ישיבתם, אלא שמיד כשבאים לדור שם דעתם לבנות חומה, ולענין מגילה נחשב שהוקף ולבסוף ישב גם באופן שכשבאו לדור שם היה בדעתם לבנות חומה אחר כך, כמבואר בשו"ע שם, ולעולם סתם עיירות נתיישבו תחילה ואחר כך הוקפו, וכן כתב הפרי חדש (שם סוף ס"ק א).

והחתם סופר (הגהות לסי' תרפח) כתב, שבימי יהושע בניית החומה היתה להגן על העיר, ולכן בנו את החומות קודם שישבו בה, והוא מבצר המוכר כאן בהל' עירובין, ולכן רוב הערים המוקפות מימות יהושע הוקפו קודם שישבו, אבל כיום בונים חומה רק לשם נוי העיר, ולכן בונים אותה אחר שבנו את הבתים, ומשום כך רוב העיירות שבונים כהיום דינן כישבו ולבסוף הוקפו.

[משנ"ב ס"ק ד]

בְּמִקּוֹם הַנִּתְקָן⁶.

6 ואף אם שני ישראלים שעירבו כל אחד לצד אחר יזכו בחפץ זה, כתב הט"ו (ס"ק א) שעדיין יוכלו לטלטל את החפץ אלפיים אמה ממקום הנחתו. והקשה, שהרי מעיקר הדין חפצי נכרי אינם קונים שבייתה, אלא שחכמים החמירו שיקנו שבייתה, ובאופן זה נמצאת חומרתו קולתו, שיוכלו להוליך את החפץ אלפיים אמה ממקום הנחתו בבין השמשות, שאם לא היה קונה שבייתה, כשזכו בו שנים וכל אחד מהם עירב לצד אחר הרי אסור היה להזיזו ממקומו. והתוספת שבת (ס"ק ד) יישב, שכיון שתחומין מדרבנן, אין להקשות שמקילים שלא כדון, כיון שכך ראו חז"ל לתקן.

[משנ"ב שם]

דְּמִשְׁם יֵשׁ לָהֶן אֲלָפִים אַמָּה⁷.

7 ואף אם היו חפצי הנכרי מונחים בעיר, כתב הבית מאיר (ד"ה אבל) בשם הריטבי"א (עירובין מז, ב), שלעולם הם כמו שנמצאים בשדה ומודדים להם אלפים אמה ממקומם ממש, ואין אומרים בהם שכל העיר לגביהם כד' אמות, שכיון שהנכרי אינו קונה שבייתה עם אנשי העיר שהרי הוא רשאי ללכת בשבת כמה שירצה, גם חפציו אינם קונים שבייתה כחפצי אנשי העיר. [ומ"מ אם העיר מוקפת מחיצות, משמע ברמ"א כאן שנחשבת כולה כד' אמות אף לגבי כלי נכרים].

אכן, משמע מהבית מאיר שם, שלדברי התוספת שבת [הובא בביה"ל ד"ה קונין] שגדר התקנה היה שיהיו הכלים כמו חפצי ישראל, אם נמצאים הם בעיר יש להם את כל העיר ואלפיים מחוצה לה, כדון התחום של בעליהם אילו היה ישראל.

[משנ"ב ס"ק ז]

כִּינּוּן שְׁתֵּנֵי הַמְּבֹאוֹת כְּדִינּוֹן בְּצוּרַת-הַפֶּתַח נִחְשָׁבֶת כְּלָה מְקַפֶּת לְדִירָה⁸.

8 מדין זה למד הגרש"ז איערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נו), שכשם שנחשב על ידי צורת הפתח מוקף לדירה, כך מועילה צורת הפתח לחבר את כל הבתים שבתוכה להחשב עיר אחת, אף שיש ביניהם שיעור מרחק של קמ"א אמה [שהוא השיעור לחלק מקום לשתי עיירות], שהלא כתבו התוס' (עירובין נו, א ד"ה רב הונא)

הלכות שבת סימן תא תב

באר הגולה

רסח

ד שם שבתא דהנהו דכרי ה נתפאר בסימן שעת ושם עתה

(ה) גזרה חפצי אינו יהודי אטו חפצי ישראל. וְנֵאמָר הוֹצִיאָן אִינוֹ-יְהוּדֵי חוּץ לְתַחוּמָן וְהִבְיָאָן לְעִיר, כְּכֹלִים לְטַלְטֵל בְּכֵלָה, (ו) שְׂכֵלָה כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, *וּבִלְבָד שְׂתֵהָא (ז) מִקְּמַת לְדִירָה; *וְיִסְתַּם עֲצֵרוֹת מִקְּמַת לְדִירָה, שְׁבוּגִים בְּתֵים תַּחְלָה וְאַחֲרֵיָךְ מְקִיפִים אוֹתָם⁶⁶, אָבֵל (ח) סָתַם מְבַצְרִים אֵינִם מְבַצְרִים לְדִירָה: הֵגָה וְלָכֵן יֵשׁ לְזַהַר וְיִשְׂרָאֵל (ט) שֶׁהַשְּׂאִיל כְּלוּי לְאִינוֹ-יְהוּדֵי וְהַזְוִינָן בְּשַׁבָּת, (י) שְׂלֵא לְטַלְטֵל חוּץ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת אִם אֵין הַעִיר (א) מִקָּף מְחִיצָה, שְׁהָרֵי הַכְּלִים קִנּוּי שְׁבִיתָה אֲצֵל הַאִינוֹ-יְהוּדֵי (א"י):

תב דין חריץ-מים בין שני תחומין, ובו סעיף אחד:

א *חריץ מלא מים (א) מכנסים שהוא בין שני תחומי-שבת, *מקצתו בתחום עיר זה ומקצתו בתחום עיר אחרת, שתי העירות אסורות למלאת מננו *אפלו בתוך תחומם, בשממים שבתוף התחום (ב) (ב) קונים שביתת העיר ומתעורבים אלו עם אלו, *וצריך לעשות מחיצה (ג) בסוף התחומין (1)

א ברייתא דרבי תיא עובין מ"ו ב ולא הו' נגדסי הפקר דאין קונים שביתה במקלוטו. דל"ח דמסויגים לעיר הם דעת בני העיר עליהם

באר היטב

(3) מקפת. ויחשבי פרוזים שתקנו המבואות קדימן בצה"פ חשיבי מקף לדירה שהרי בונין בתים תחלה ואח"כ עושין צה"פ כמ"ש סימן שנח ס"ב, וע"ש ס"א בהג"ה דאי לא הו' מקף לדירה לא מהני ערוכ, דהרי אפלו של אדם אחר אסור, מ"א: (2) מקף. נ"ל באם הביאו למכוי של יהודים שעושין שם ערוכ שלנו דהינו צה"פ דהנהו כלו כד"א, דתא עיי"ז

(b) קונים. עין מגן-אברהם ופ"ק: (א) ברייתא דרבי תיא עובין מ"ו ב ולא הו' נגדסי הפקר דאין קונים שביתה במקלוטו. דל"ח דמסויגים לעיר הם דעת בני העיר עליהם

משנה ברורה

במקום (6) הנחתה⁶⁶ בין-השמשות, דמשם יש להן אלפים אמה לכול רוח ולא יותר: (ה) גזרה. בין דעל-פלפונים יש להם בעלים, אם נאמר דלא קנו שביתה, אטו למימר גם בבעלים שבעליהם ישראל שלא קנו גם כן שביתה ויתירו להוציאן חוץ לארץ: (ו) שכלה כארבע אמות. פרוש, דמן הדין, חפצים שהוציאן חוץ לתחומן אסורין לטלטלן רק בארבע אמות, מקל מקום בעיר זו שהיא מקפת מחיצות, מתר לטלטל בכלה, דנחשבת כלה כארבע אמות: (ז) מקפת לדירה. שבונו תחלה בתים לדירה ואחר-כך הקיפו בחומה סביב, מה שאין כן אם היה התקף מקדם, אין לטלטל שם אלא בארבע אמות אם היה התקף (3) יותר מבית-סאתים. (ג) וערים הפרוים שלנו, בין שתקנו המבואות קדימן בצורת-הפתח נחשבת כלה מקפת לדירה⁶⁸, דהבתים הרי הם כמחיצות, ומקומות הפרוצים הלא נתקנו בצורת-הפתח דנעשים לדירה, דהלא בונין הבתים תחלה ואחר-כך עושים הצורת-הפתח. (ד) וצור, לעולם חשוב כארבע אמות: (ח) סתם מבצרים. דדרך הוא לעשות תחלה המבצר ואחר-כך מתושבין בתוכו אנשים לדור: (ט) שהשאל כליו לעכו"ם. מערב-שבת, והוליקן לביתו שהוא (ס) חוץ לתחום, דאף דהכלים של ישראל הם, מקל מקום בין שהשאלין לו קנו שביתה אצלו, וכל-שכן בשואל כלים מן העכו"ם בשבת: (י) שלא לטלטלן ככו'. הינו (ו) במלבושים, דבשאר כלים בלאו הכי אסור לטלטל בשבת חוץ לארבע אמות בין שאין ערוכו; וביחוס-טוב משכחת אף בשאר כלים, דאין בו אסור הוצאה:

(6) הנחתה⁶⁶ בין-השמשות, דמשם יש להן אלפים אמה לכול רוח ולא יותר: (ה) גזרה. בין דעל-פלפונים יש להם בעלים, אם נאמר דלא קנו שביתה, אטו למימר גם בבעלים שבעליהם ישראל שלא קנו גם כן שביתה ויתירו להוציאן חוץ לארץ: (ו) שכלה כארבע אמות. פרוש, דמן הדין, חפצים שהוציאן חוץ לתחומן אסורין לטלטלן רק בארבע אמות, מקל מקום בעיר זו שהיא מקפת מחיצות, מתר לטלטל בכלה, דנחשבת כלה כארבע אמות: (ז) מקפת לדירה. שבונו תחלה בתים לדירה ואחר-כך הקיפו בחומה סביב, מה שאין כן אם היה התקף מקדם, אין לטלטל שם אלא בארבע אמות אם היה התקף (3) יותר מבית-סאתים. (ג) וערים הפרוים שלנו, בין שתקנו המבואות קדימן בצורת-הפתח נחשבת כלה מקפת לדירה⁶⁸, דהבתים הרי הם כמחיצות, ומקומות הפרוצים הלא נתקנו בצורת-הפתח דנעשים לדירה, דהלא בונין הבתים תחלה ואחר-כך עושים הצורת-הפתח. (ד) וצור, לעולם חשוב כארבע אמות: (ח) סתם מבצרים. דדרך הוא לעשות תחלה המבצר ואחר-כך מתושבין בתוכו אנשים לדור: (ט) שהשאל כליו לעכו"ם. מערב-שבת, והוליקן לביתו שהוא (ס) חוץ לתחום, דאף דהכלים של ישראל הם, מקל מקום בין שהשאלין לו קנו שביתה אצלו, וכל-שכן בשואל כלים מן העכו"ם בשבת: (י) שלא לטלטלן ככו'. הינו (ו) במלבושים, דבשאר כלים בלאו הכי אסור לטלטל בשבת חוץ לארבע אמות בין שאין ערוכו; וביחוס-טוב משכחת אף בשאר כלים, דאין בו אסור הוצאה:

א *חריץ מלא מים (א) מכנסים שהוא בין שני תחומי-שבת, *מקצתו בתחום עיר זה ומקצתו בתחום עיר אחרת, שתי העירות אסורות למלאת מננו *אפלו בתוך תחומם, בשממים שבתוף התחום (ב) (ב) קונים שביתת העיר ומתעורבים אלו עם אלו, *וצריך לעשות מחיצה (ג) בסוף התחומין (1)

* חריץ וכו'. האי ענינא מריי רק ביוס-טוב ולענין אסור תחומין, דאי בשבת, בלאו אסור תחומין יש בו משום הוצאה [נאמר מרדכי]. ועין בפרי-מגדים: * מקצתו בתחום עיר זה וכו'. לכאורה נראה דדוקא באופן זה, אבל אם התרין רחב הרבה ויש שטח גדול שאין שרף לא לתחום זה ולא לזה, הנה מתר למלאת כל אחד בתוך תחומו ולא אמרין כזה דצריכי מיא, דאי לאו הכי אפלו הוא רחב כשה מילין וקצה מננו מגיע בתוך תחום של עיר זו וקצה השני מרחבו מגיע בתוך תחום אחר, נמי נימא דאסור למלאת מננו, וזה בודאי מסתברא דמתר, ואם-כן הכי נמי לשהתרין רחב הרבה, שפסיק באמצע שטח שמצדו אין שום אסור למלאת דהלא הוא חפצי הפקר, ואין לנו לחש מה שמעבר השני יש מים ששצבים לאתה עיר; וגדולה מזו, דעת התוספות בדבור המתחיל 'חרם', דהיא דמשכחי מתחום זה לתחום זה בטלה דעתם והיו חפצי הפקר, וכל-שכן בעניננו מסתברא דכלי עלמא מודו כנה: * אפלו בתוך תחומם. ורצה לומר, אף שכל אחד מלא מן הצד שבתוך תחומו ואפלו אינו מוליקן לביתו גם כן אסור, ויש על המום דין נצא חוץ לתחום, מפני המום שמצד השני שמתעורבין בהם⁶⁶: * וצריך לעשות מחיצה וכו'. עין מגן-אברהם מה שהקשה על דין זה⁶⁶, דבגמרא משמע דהו' רק לרבי יוחנן כן נירי אבל לא לדין דקאמי לן כרבנן, וגם בבאור הגר"א מתמה מהסוגיא הו' ולא מצא לישב אם לא שהרי"ף והרא"ש לא היה להם הגרסא של רש"י ותוספות, אמתם כבנו תנגאל וכן מהודשי רשבי"א וריטב"א העתיקו

אנשי העיר עליהם ולא הוי כחפצי הפקר דאינם קונים שביתה⁶⁸. (ב) ודוקא בין שני עירות, ומשום שיש עליהם דעת שני העירות ולכן אוסרים אלו על אלו, אבל אם אין שם רק עיר אחת, אף שהמים נמשכין הרבה מחוץ לתחום ומתעורבין עם אלו, מקל מקום מתר למלאת בתוך התחום, דהנמים שמתוך התחום, בין שאינם סמוכים לעיר ואין עליהם רשות אחרת, הרי הן כחפצי הפקר דאינם קונים שביתה כלל. ועין באור הלכה מה שכתבנו דיש חולקים על עקר דין זה: (2) בסוף התחומין. והינו אם היו ביניהם ארבעת אלפים אמה, שהוא שעור שני תחומין, צריך לעשות

שער הציון

(b) עין באור הלכה: (3) דסאתים אף בהקף תחלה מתר לטלטל: (א) מגן-אברהם ופ"ק: (7) אחרונים ופשוט: (ה) דכבדגן זה מריי, וכן כתבו האחרונים: (1) מאמר-מרדכי, וכמו שכתוב לעיל בסימן שצ"ז: (6) מגן-אברהם בשם בית-יוסף ורבה יונתן: (3) אחרונים: